

MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SKUP O POVIJESTI VOJNE KRAJINE

1981. godine navršilo se deset godina od osnivanja Odjela za hrvatsku povijest Centra za povijesne znanosti. Godišnjica rada obilježena je izložbom o desetogodišnjem djelovanju Odjela u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci te posebnom publikacijom u kojoj su izneseni planovi, programi i ostvarenja Odjela u toku proteklog razdoblja, kao i zadaci na kojima će Odjel raditi u budućnosti.

U okvir tih manifestacija vremenski se uklopilo i održavanje međunarodnog znanstvenog skupa o povijesti Vojne krajine u organizaciji Odjela. Suorganizator je bilo Povijesno društvo Hrvatske, a skup je održan u prostorijama »Školske knjige« od 23. do 25. studenog 1981. godine. Skupu su prisustvovali povjesničari iz gotovo svih naših republika i desetak gostiju iz Mađarske, Čehoslovačke, Austrije, SR Njemačke i SSSR-a. Taj znanstveni skup, s temom iz povijesti Vojne krajine, organiziran je povodom stogodišnjice razvojačenja Vojne krajine i njezina sjedinjenja s Hrvatskom 1881. godine.

Skup je otvorio prof. dr Josip Adamček, kao predstavnik organizacijskog odbora. On je istakao značenje svestranog proučavanja prošlosti Vojne krajine zbog velike uloge koju je ona imala u hrvatskoj povijesti. Predstavnik SSRN Hrvatske Milan Rakas pozdravio je sudionike skupa i govorio o važnosti istraživanja povijesti Vojne krajine za povijest hrvatskog i srpskog naroda.

Prof. dr Jaroslav Šidak u uvodnom referatu dao je pregled cijelog povijesnog razvoja Vojne krajine i njezine uloge u hrvatskoj povijesti. Naslov referata bio je »O značenju Vojne krajine u hrvatskoj povijesti«. Posebno se u referatu zadržao na pitanjima imena Vlah, na problemima istraživanja imovinskopravnih odnosa u Vojnoj krajini, na životu Vlaha i katoličkih Predavaca i Slovinaca (imena su nestala u XVIII. stoljeću uzmičući sve više pred zajedničkim nazivom Krajišnika ili, još češće, Graničara), zatim na udjelu Krajišnika u hrvatskom nacionalnom preporodu, u zbivanjima revolucionarne godine 1848, u Hrvatskom saboru 1861. i drugo, ističući pritom da je većina tih tema slabo ili nikako istražena.

Dr Mirko Valentić iz Zagreba iznio je rezultate svojih istraživanja o zbivanjima i organizaciji Vojne krajine u XIX. stoljeću kao i o procesima i faktorima koji su doveli do njezina ukidanja. Prvog dana skupa promovirana je i njegova knjiga »Hrvatsko-slavonska Vojna krajina i pitanje njena sjedinjenja s Hrvatskom«, prvo tako opsežno i zaokruženo djelo o toj problematici u nas.

Miljenko Pandžić, arhivist iz Zagreba, iznio je pregled građe o Vojnoj krajini u našim i inozemnim arhivima, posebno one koja se čuva u Arhivu Hrvatske u Zagrebu i Ratnom arhivu u Beču. Slušaocce je impresionirala množina još potpuno neistražene građe o Vojnoj krajini.

Dr Wolfgang Kessler iz Bochuma u SR Njemačkoj izvijestio je o Vojnoj krajini u njemačkoj i austrijskoj historiografiji. Njegov je referat pokazao brojnost i tematsko bogatstvo priloga istraživanju povijesti Vojne krajine na njemačkom jeziku, koji su znatno brojniji od priloga istraživanju povijesti Vojne krajine na hrvatskom ili srpskom. Gost iz Moskve, našoj javnosti već dobro poznat po svojim istraživanjima hrvatske povijesti, dr Vladimir Izraeljić Frejdzon govorio je o postojanju vojne granice i vojničkih naselja u Rusiji. Dr István N. Kiss iz Budimpešte govorio je o stvaranju osnovice krajiškog sustava od XVI. do XVIII. stoljeća, a István Sinkovics, također iz Budimpešte o obrani graničnih područja u Ugarskoj od Turaka u XVI. i XVII. stoljeću.

Referent dr Šime Peričić iz Zadra govorio je o Mletačkoj krajini u Dalmaciji, a dr Stijepo Obad o pobuni Krajišnika u Zadru 1813. godine. Miroslav Granić također iz Zadra, govorio je o strukturi stanovništva u Karlobagu u XVIII. i XIX. stoljeću.

Dr Josip Adamček referirao je o problemu krajiških buna u historiografiji. Ukazao je na sličnost položaja Vlaha i katoličkih Predavaca i Slovinaca budući da zajednički sudjeluju u mnogim bunama. Nenad Moačanin izvijestio je o Vlasima u Požeškom sandžaku 1545—1581. godine. Fedor Moačanin iznio je rezultate svojih istraživanja o pokušaju hrvatskog plemstva da se sporazumije s krajišnicima Varaždinskog generalata. Vojin Dabić iz Beograda izvijestio je o svojim istraživanjima na temu »Knezovi u Banskoj krajini — prilog proučavanju ustanove krajiške samouprave«, a dr Dragutin Pavličević, iz Zagreba govorio je o problemu kućnih zadruga u Vojnoj krajini u drugoj polovici XIX. stoljeća.

Vasko Simonidi iz Ljubljane govorio je o problemima financiranja Vojne krajine.

Mr Milan Kruhek iz Zagreba izvijestio je o svojim istraživanjima o stvaranju i utvrđivanju vojne granice na Kupi od XVI. do XVIII. stoljeća, a dr Ignac Voje iz Ljubljane o novopronađenim planovima krajiških utvrda iz XVII. stoljeća.

Mr Dušan Berić iz Sarajeva iznio je rezultate istraživanja o ulozi Slavonske vojne granice u odnosima između hrvatskog i srpsko-vojvođanskog pokreta 1848/49. godine. Gost iz Bratislave dr Milan Krajčović govorio je o nacionalnom pitanju u Ugarskoj, Slovačkoj i Hrvatskoj šezdesetih i sedamdesetih godina XIX. stoljeća s obzirom na Vojnu krajinu. O nacionalnim odnosima u vezi s Vojnom krajinom govorio je i dr Julije Grabovac iz Splita u referatu »Dalmatinski narodnjaci prema problemu Vojne krajine«.

O organizaciji Vojne krajine u Vojvodini i zbivanjima u njoj revolucionarne 1848. godine izvijestili su dr Slavko Gavrilović iz Novog Sada u referatu »Sremska vojna granica u revoluciji 1848/49. god«, i dr Lazar Rakić, također iz Novog Sada; u referatu »Šajkaški bataljon u revoluciji 1848/49. godine«.

Mr Drago Rokсандić iz Beograda iznio je rezultate svojih istraživanja o raspravama o ukidanju krajiškog uređenja u vojnoj Hrvatskoj (1809—1811).

U Vojnoj krajini nije se samo ratovalo, nego se i živjelo svakodnevnim životom. Zato treba istražiti i zdravstvo, školstvo, običaje i kulturu Krajišnika. Neki su referati posvećeni toj problematici. Dr Hrvoje Tartalja iz Zagreba izvijestio je o svojim istraživanjima početnih karantenskih odredaba u preventiranju epidemija u XVI. i XVII. stoljeću. Dr Desanka Nikolić iz Beograda govorila je o temi »Vojna krajina i uniformisanje graničarske vojske (s posebnim osvrtom na ulogu tradicionalnog odevanja)«. Dr Rafo Bogišić iz Zagreba izložio je temu »Jedan pogled na književnost Slavonije u XVIII. stoljeću«, a dr Josip Vončina referirao je o jeziku slavonskih krajiških pisaca u XVIII. stoljeću.

Sve referate organizator će tiskati u posebnoj publikaciji.

Nakon iznošenja referata razvila se živa diskusija o pojedinim problemima, u kojoj je sudjelovao velik broj povjesničara, ne samo referenata nego i gostiju iz zemlje i inozemstva. U toj konstruktivnoj i otvorenoj razmjeni mišljenja i istraživačkih rezultata pojasnili su se neki pojmovi. Osnovni je zaključak te diskusije bio da su istraživanja povijesti Vojne krajine tek na početku i da ovaj skup treba biti poticaj za nova istraživanja te do sada malo istražene problematike.

Branka Boban

SVEUČILISTE U ZAGREBU — INSTITUT ZA HRVATSKU POVIJEST

INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 15

ZAGREB

1982.

Izdavač: Sveučilište u Zagrebu — Centar za povijesne znanosti
Odjel za hrvatsku povijest

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan
MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ,
Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Centar za povijesne znanosti — Odjel za hrvatsku povijest,
Zagreb, Krčka 1

Časopis izlazi jednom godišnje

Cijena ovog broja iznosi 400 din.

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni
rad SRH-VII.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu
SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođeni su plaćanja
poreza na promet proizvoda.

RADOVI 15

Za izdavača
Prof. dr *Josip Adamček*

Lektor
Mr *Dragica Malić*

Korektor
Dunja Pavličević

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

- ANTIĆ mr Ljubomir, Centar za istraživanje migracija, Krčka 1, Zagreb.
BOBAN mr Branka, Centar za povijesne znanosti, Odjel za hrvatsku povijest, Krčka 1, Zagreb.
BUDAK Neven, Filozofski fakultet, Đ. Salaja 3, Zagreb.
GROSS dr Mirjana, Britanski trg 12, Zagreb.
LAUŠIĆ mr Ante, Centar za istraživanje migracija, Ilica 44, Zagreb.
LUČIĆ dr Josip, Centar za povijesne znanosti, Odjel za hrvatsku povijest, Krčka 1, Zagreb.
MIJATOVIĆ Anđelko, Palmira Togliatija 12, Susedgrad, Zagreb.
OČAK dr Ivan, Centar za povijesne znanosti, Odjel za hrvatsku povijest, Krčka 1, Zagreb.
PAVLIČEVIĆ dr Dragutin, Centar za povijesne znanosti, Odjel za hrvatsku povijest, Krčka 1, Zagreb.
PERIČIĆ dr Šime, Zavod JAZU Zadar, Obala oktobarske revolucije 8, Zadar.
POPOVIĆ mr Štefanija, Centar za povijesne znanosti, Odjel za hrvatsku povijest, Krčka 1, Zagreb.
ROKSANDIĆ mr Drago, Filozofski fakultet, Istorijски seminar, Čika Ljubina 18-20, Beograd.
STRČIĆ Petar, Arhiv Hrvatske, Marulićev trg 21, Zagreb.
VRANJEŠ-SOLJAN mr Božena, Centar za povijesne znanosti, Odjel za hrvatsku povijest, Krčka 1, Zagreb.